

Links of rechts?

15 procent weet
het verschil niet

12

Unicorn of unicorpse? De VSNU pleit voor een 'valorisatie-hotspot' vol 'spinoff unicorns'. Maar moet er niet gewoon worden gelobbyd voor 1,1 miljard?

6

Rutte en Trudeau
'Een komisch duo'

2

Burger vs. justitie

Bestaat de kloof? Is die te dichten? En moeten we nu wel of niet strenger straffen (of doen we dat allang)?

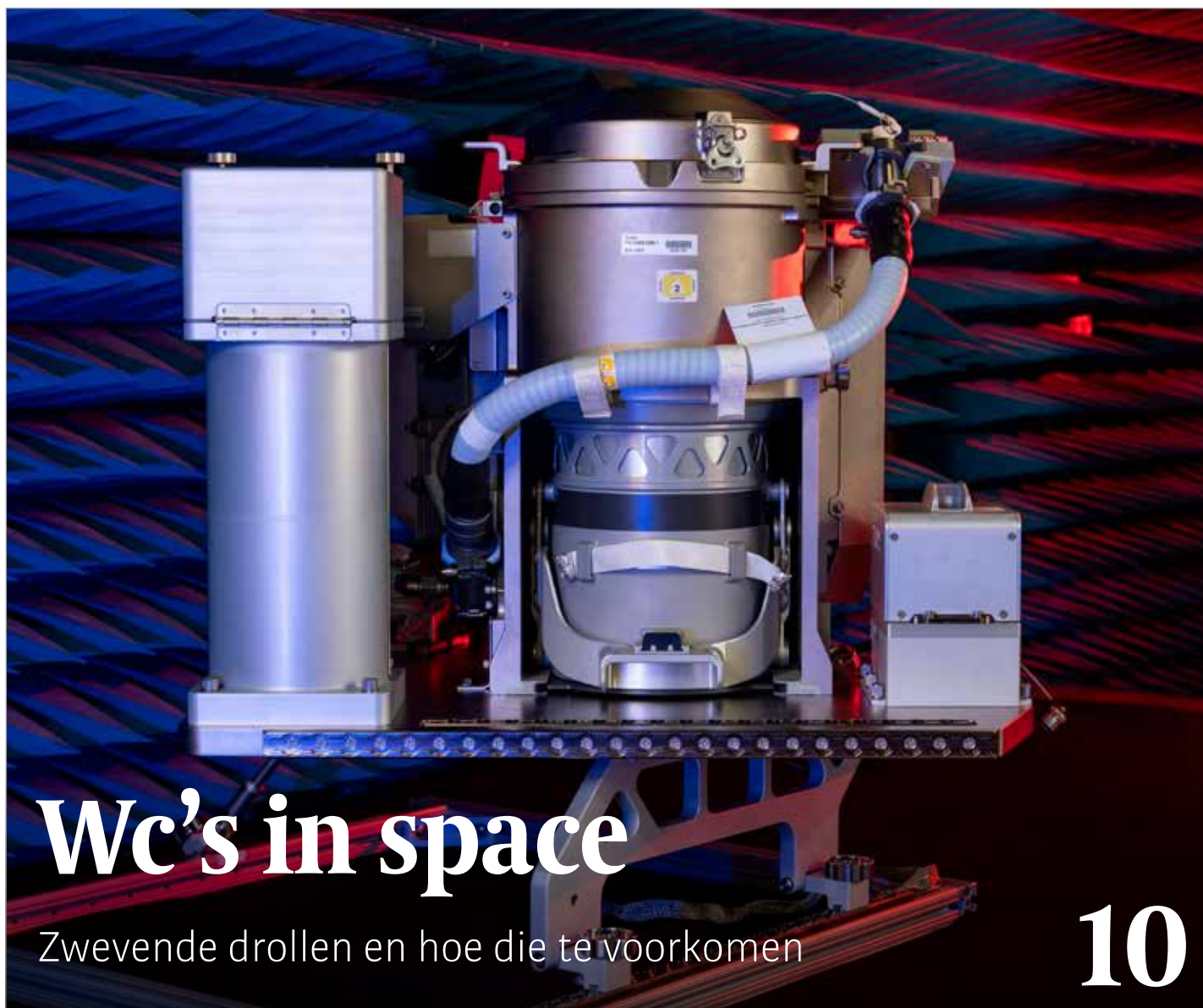
7

Wc's in space

Zwevende drollen en hoe die te voorkomen

10

Transjongeren zijn
wilsbekwaam

9

Onzin van Zoutmus
'Vergeet ons maar'

14

Regels veldwerk in buitenland versoepeld

De universitaire reisbeperkingen voor veldwerk in het buitenland zijn versoepeld. Dat blijkt uit een rondgang van Mare langs verschillende onderzoekers. Aanvragen die eerder door het Bureau Veiligheidszaken werden afgewezen zijn na opnieuw indienen alsnog goed-gekeurd.

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**
EN **MARK REID**

Veel onderzoekers beklagden zich sinds het begin van de coronacrisis over de onwrikbare houding van het Internationaal Incidenten Team (IIT), de afdeling van de universiteit die toestemming verleent voor veldwerk in het buitenland.

Het IIT zou aanvragen voor reizen naar landen met een oranje of rode status zonder motivatie afwijzen, terwijl onderzoekers vóór de pandemie zonder problemen naar deze gebieden mochten afreizen.

Een ander heikel punt was de eis van het IIT dat onderzoekers voor vertrek een driedaagse veiligheidstraining (HEAT-cursus) zouden moeten volgen à 2500 euro per deelnemer. Na vragen in de universiteitsraad afgelopen maand over het strenge beleid heeft het college van bestuur toegezegd het reisbeleid te herzien. Onderzoekers wiens aanvraag was afgekeurd konden een nieuwe poging doen. Verschillende onderzoekers die *Mare* heeft gesproken hebben sindsdien toestemming gekregen om veldwerk in het buitenland te gaan doen. Promovendus Tycho van der

Hoog mag van het IIT in 2022 naar Namibië, Zimbabwe en Zuid-Afrika. 'Ik heb alle drie in één aanvraag gestopt en ik heb tot ieders verrassing toestemming gekregen.' Van der Hoog kreeg uitsluitend groen licht, een toelichting op het besluit stond er niet bij. Bovendien hoeft hij geen HEAT-cursus te volgen, die volgens het beleid verplicht is. 'Ik kreeg van het IIT te horen dat die nog wel wordt aangeraden.' Andere onderzoekers die *Mare* sprak moeten nog wel de veiligheidstraining volgen, maar dankzij eerder aandringen wordt die nu bekostigd door de faculteit.

Taalkundige Jenneke van der Wal is ook blij met de ommezwaai van het IIT. 'Er is mij meermaals gevraagd of de HEAT-cursus voor promovendi in mijn project uit het budget van mijn Vidi-beurs kon komen. Vorige maand werd eindelijk duidelijk dat de training door de faculteit betaald zou worden en niet uit onderzoeksgeld. Dat was de hele zomer onduidelijk. Ik weet niet waar deze communicatie is misgelopen. Maar goed, we kunnen.'

Van der Hoog zelf heeft bij de tweede poging zijn aanvraag op precies dezelfde manier ingediend. 'Ik had dezelfde argumentatie, ik ga voor hetzelfde onderzoek op veldwerk.' Toch staan al deze landen nog op code oranje. 'Het is er in de tussentijd niet veiliger geworden. Er is dus duidelijk iets veranderd in de besluitvorming van het IIT, die dankzij de collectieve druk van de medezeggenschap en *Mare* onder een vergrootglas kwam te liggen.'

Renovatie Lipsius uitgesloten, zelfde budget voor campus

Het budget voor het alternatieve plan voor de Humanities Campus blijft hetzelfde en ook al het onderwijs en onderzoek kan doorgaan tijdens de bouw.

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**

Dat zeiden decaan Mark Rutgers en universiteitsbestuurder Martijn Ridderbos vorige week tijdens een informatiebijeenkomst over de nieuwe campus.

In september werd bekend dat een nieuw onderwijsgebouw op de plaats van het Doelencomplex niet doorgaat, omdat onvoldoende bewoners van het complex instemden met de sloop van hun woningen. Het college van bestuur, de faculteit Geesteswetenschappen en Vastgoed buigen zich de komende maanden over een nieuw ontwerp van de alternatieve Humanities Campus.

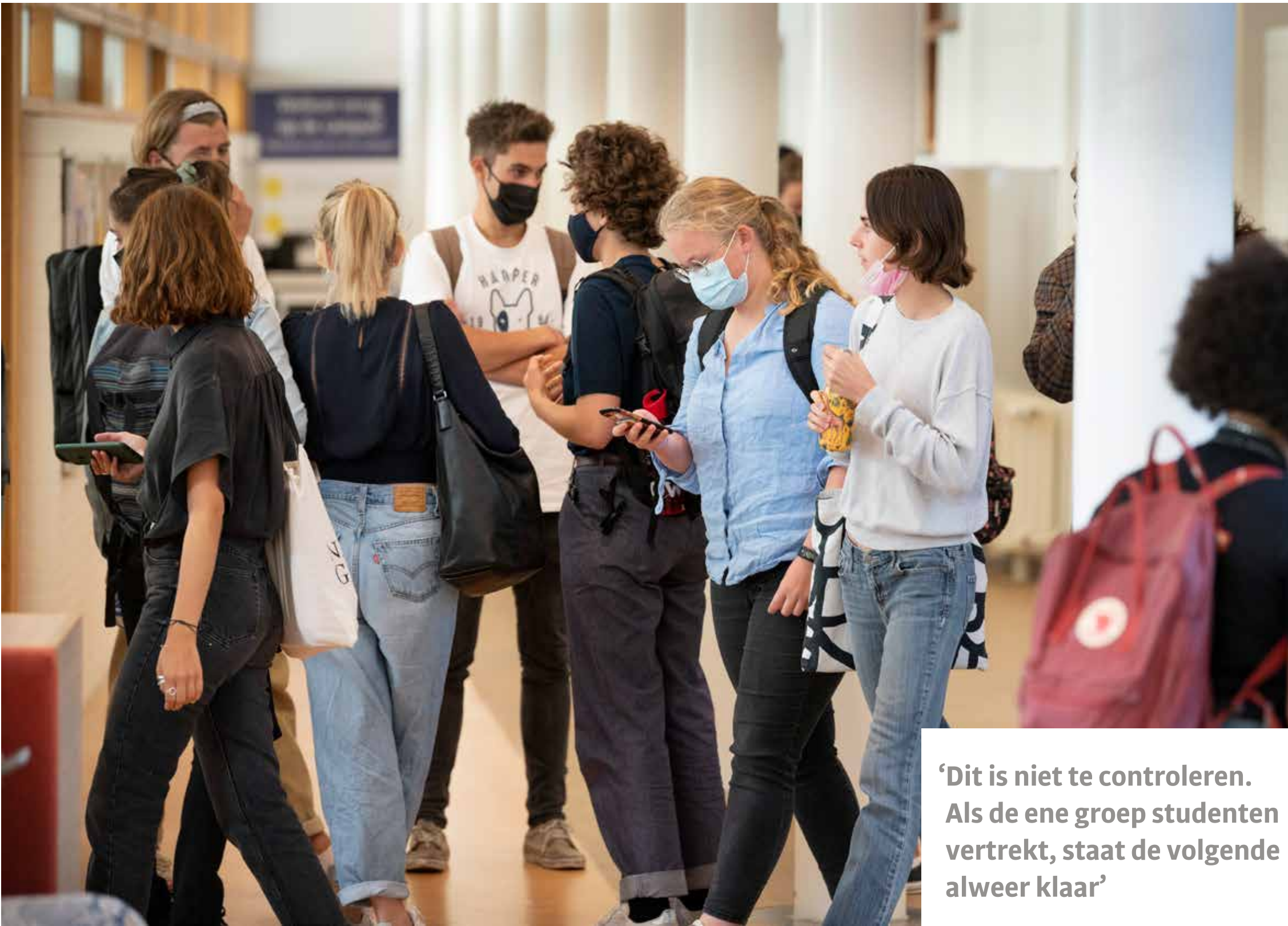
Vorige week was er een tweede informatiebijeenkomst over de voortgang. *Mare* mocht hier niet bij aanwezig zijn, omdat de mede-werkers zich dan 'niet vrij voelen om te praten', zei universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke. Naderhand lichtte zij *Mare* in over wat er op de bijeenkomst is besproken. 'De kaders van de puzzel blijven hetzelfde, het budget blijft hetzelfde en onderwijs en onderzoek blijven gewaarborgd tijdens de bouw', aldus Van Overbeeke. De komende maanden wordt onder meer bekeken wat het nieuwe centrale onderwijsgebouw wordt: het is nog niet zeker of er een nieuw gebouw komt op de plaats van het Lipsius of dat een ander onderwijsgebouw deze functie krijgt. Inmiddels is wel uitgesloten dat het Lipsius wordt gerenoveerd. Het kan ook betekenen dat het bestemmings-

plan moet worden aangepast. 'De buurtbewoners kunnen daar volgens de geldende inspraakprocedures dan weer over meepraten.' Het definitieve besluit van de nieuwe voorkeursvariant zal waarschijnlijk in het tweede kwartaal van 2022 worden genomen. 'De formele besluitvorming ligt bij het college', aldus Van Overbeeke. 'Maar de medezeggenschapsraden worden daar ook bij betrokken.'

De universiteitsraad heeft formeel echter geen instemmingsrecht op de te kiezen voorkeursvariant, maar 'uiteraard leggen we dit niet op het laatste moment voor maar betrekken we hen tijdig. Het college vindt het uiterst belangrijk om zowel de universiteitsraad als de faculteitsraad goed in het hele traject mee te nemen en zal hiertoe de komende tijd extra inspanningen doen.'

Van november tot februari wordt onderzocht welke instituten waar komen te zitten. Ook wordt onderzocht hoe er met de nieuwe werkpleknorm voldoende ruimte voor onderwijs en studieplekken kan worden gerealiseerd. 'Daarover komt in februari meer duidelijkheid.'

Daarnaast wordt er een 'denktank' opgericht voor de alternatieve Humanities Campus, waarin docenten, onderzoekers, ondersteunend personeel en studenten mee mogen denken over hoe alles vorm moet krijgen. Naast de medewerkers van de faculteit en de medezeggenschap, wil de universiteit op een later moment ook de bewoners van het Doelencomplex bij het proces betrekken. 'Zij komen bij een bouwput te wonen, dus hen willen we goed informeren over het proces en hoe lang het duurt.' Hoe dat vorm gaat krijgen, is nog niet duidelijk. 'Maar we willen goede burens zijn en blijven.'

‘Dit is niet te controleren. Als de ene groep studenten vertrekt, staat de volgende alweer klaar’

Daar zijn de mondkapjes weer

Vanaf zaterdag worden mondkapjes weer verplicht bij verplaatsing in universiteitsgebouwen. Het invoeren van de QR-code voor toegang tot het hoger onderwijs is voorlopig van de baan. 'Universiteitsgebouwen zijn geen festivalterreinen.'

DOOR **VINCENT BONGERS**
FOTO **TACO VAN DER EB**

De mondkapjesplicht geldt voor wie zich door de gebouwen beweegt, aldus minister De Jonge van Volksgezondheid en premier Rutte dinsdagavond tijdens de coronapersconferentie. Wie eenmaal ergens zit mag het kapje afzetten. Medewerkers en studenten hoeven als ze willen sporten geen QR-code bij het Universitair Sportcentrum te tonen. Externe bezoekers moeten dat wel doen. De horeca op de universiteit blijft ook zonder code toegankelijk voor medewerkers en studenten. Het thuiswerkbeleid is weer aangescherpt door het kabinet. Vanaf 3 november geldt dat er 'minstens de helft van de tijd' thuis wordt gewerkt. Het kabinet 'bereidt ook andere maatregelen' voor, zoals

het breder invoeren van het coronatoegangsbewijs. Of dat ook gaat gebeuren in het hoger onderwijs is nog niet duidelijk. Het Outbreak Management Team (OMT) adviseert het kabinet wel om dit bewijs ook in het hoger onderwijs in te voeren.

Het OMT erkent dat de code problematisch is. Voor een deel van de studenten betekent het 'dat zij zich dagelijks moeten laten testen om deel te nemen aan fysiek onderwijs. Dit zal mogelijk niet haalbaar blijken.' Een alternatief hiervoor kan zijn dat studenten 'zonder bewijs zich tweemaal per week verplicht laten testen' of 'zelftesten onder directe supervisie'.

Het coronatoegangsbewijs zit in ieder geval niet in het nieuwe pakket maatregelen, aldus Annerijn Vink, woordvoerder van het ministerie van Volksgezondheid. 'Het kabinet is op dit moment ook nog niet voornemens om de ze maatregel voor te stellen aan de Kamer.' Bovendien kan minister De Jonge niet zomaar bepalen dat de code er toch komt. In mei van dit jaar is de Tijdelijke wet coronatoegangsbewijzen door beide Kamers aangenomen. Daarin staat dat het invoeren van een toegangsbeperking mogelijk is. Het is toegestaan om met 'behulp van testbe-wijzen ervoor te zorgen dat aan meer studenten meer fysiek onderwijs gegeven kan worden'. Het kabinet heeft echter geen vrijbrief om de coronapas

in te voeren. 'In de wet is opgenomen dat het invoeren van een toegangsbewijs in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) wordt gegoten', legt Vink uit. Dat is een besluit van de regering, waarin wettelijke regels nader worden uitgewerkt. 'De Kamer moet vervolgens instemmen.' Dan is er nog een andere kwestie. Op initiatief van Groen-Links, D66 en het CDA is de Wet geamendeerd. Testen voor toegang mag alleen als er 'daadwerkelijk draagvlak voor is bij studenten en docenten'. Instemming van de medezeggenschap is dan ook noodzakelijk. Universiteitenvereniging VSNU is tegenstander van de coronapas in het hoger onderwijs. 'Er zijn principiële bezwaren tegen', zegt woordvoerder Ruben Puylaert. 'Het beperkt de toegang tot de universiteit. De openheid van het onderwijs komt dan in het gedrang.'

Er zijn ook praktische bezwaren, stelt hij. 'Universiteitsgebouwen zijn er niet op ingericht om dit soort zaken te controleren. Het zijn geen festivalterreinen. Er zijn voortdurend colleges in verschillende zalen. Als de ene groep studenten weggaat, staat de volgende alweer klaar.' Studenten zonder QR-code moeten digitaal onderwijs krijgen. 'Dat is dubbel werk voor docenten. Dat is ingrijpend, want alleen met het ophangen van een webcam ben je er niet. De werkdruk neemt dan enorm toe. Het kabinet kan dat de medewerkers echt niet aandoen.'

Risico op lager instroomniveau bij internationals

Een groot deel van de studenten van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) komen, hebben een vooropleiding onder vwo-niveau. Dat schrijft de Onderwijsinspectie. Er is weinig zicht op de criteria waarmee de studenten zijn toegelaten, en hoeveel er een omstreken voorbereidend jaar hebben gevolgd.

DOOR **ANOUSHK KLOOSTERMAN**

Van de 3752 zogeheten niet-EER-studenten (dus die niet uit de EU, Liechtenstein, Noorwegen of IJsland komen) in Nederland, komen er 2472 uit een land waar er geen middelbareschooldiploma is op vwo-niveau. Vooral opleidingen met een numerus fixus en 'kleinschalige intensieve opleidingen', zoals university college, zijn in trek. Van de fixusopleidingen is psychologie opvallend populair, en komt zeven keer voor in de top twintig. De meeste van die internationals gaan naar de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Twente en de Erasmus Universiteit. In Leiden trekt politicologie de meeste. Van hen komt ongeveer driekwart uit een land waar middelbare scholen onder vwo-niveau zitten.

Dat betekent niet dat die studenten per definitie niet het juiste niveau hebben, benadrukt de Inspectie, maar het risico is wel groter. Met het onderzoek wilde de Inspectie eigenlijk uitzoeken hoeveel studenten er via een voorbereidend jaar op de universiteit zijn gekomen. Sommige universiteiten bieden namelijk via private aanbieders een voorbereidend jaar aan, als ze niet de juiste vooropleiding hebben uit hun eigen land. Die programma's kosten 12 tot 18 duizend euro, en garanderen geen vwo-niveau na afronding, maar geven wel toegang tot de universiteit. Onder andere de UvA en Erasmus bieden zulke programma's aan.

Het is alleen lastig om dit vast te stellen: 'Er zijn geen landelijke cijfers over welke niet-EER-studenten een voorbereidend jaar hebben gevolgd, of instromen op basis van andere diploma's of overeenkomsten in de wetenschappelijke bachelor.' Sommige landen, zoals China, maken bijvoorbeeld gebruik van toelatingstoetsen. Daarmee kan een Chinese student ook in Nederland worden toegelaten, staat in een verdrag uit 2005. Volgens de inspectie bestaan er meer van dat soort verdragen, maar 'deze worden niet centraal bijgehouden of gearchiveerd'.

De cijfers zijn dan ook 'niet meer dan een risico-indicatie', staat in het onderzoek. 'Is het aantal studenten uit landen zonder diploma op vwo-niveau groot, dan is ook het risico groot dat veel studenten in Nederland wetelijk niet toelaatbaar zijn. Deze inventarisatie richt zich niet op de beoordeling van individuele toelatingsdossiers van studenten.'

De Inspectie waarschuwt dat de voorbereidende jaren ongelijkheid in het onderwijs in de hand werken. Nederlanders met een havo-diploma kunnen daar namelijk niet mee naar de universiteit, maar buitenlandse studenten wel. 'Daarmee bestaat het risico dat Nederlandse havo-gediplomeerden worden benadeeld ten opzichte van EER- en niet-EER-studenten met een diploma van een vergelijkbaar niveau. Deze verschillende groepen studenten volgen immers andere wegen tot toelating.'

In een begeleidende brief aan de Tweede Kamer zegt minister Van Engelshoven dat de universiteiten inmiddels geen voorbereidend jaar meer gebruiken voor fixusopleidingen. 'Ik heb eerder aangegeven dat ik het noodzakelijk acht dat de reikwijdte van het voorbereidend jaar wordt ingeperkt. De universiteiten hebben laten weten inmiddels te zijn gestopt met het werven voor en aanbieden van een voorbereidend jaar voor studies met een numerus fixus-opleiding. Ik vind dit een belangrijke en noodzakelijke stap.' Ze wil 'nuanceren' toevoegen aan de stelling van de Inspectie dat de voorbereidende jaren ongelijkheid in de hand werken: 'Voor de aankomende Nederlandse en voor de niet-EER-studenten staan verschillende routes open naar het (Nederlandse) wetenschappelijk onderwijs. Voor Nederlandse havisten bestaan wel degelijk alternatieven: zij kunnen instromen in het wetenschappelijk onderwijs via bijvoorbeeld het halen van een vwo-diploma (via de reguliere weg of in één jaar via private onderwijsaanbieders) of een hbo-propedeuse.'

Universiteiten mogen in ieder geval niet meer het voorbereidend jaar gebruiken om internationale studenten te werven. Het ministerie werkt aan het aanscherpen van de gedragscode en het formuleren van heldere criteria. 'Ik hoop de Kamer zeer binnenkort te informeren over deze selectiecriteria, die de VSNU, samen met de Vereniging van Hogescholen en de NRTO, heeft opgesteld. De koepels werken ook samen met de Landelijke Commissie aan de evaluatie van de Gedragscode. Die evaluatie zal naar verwachting in het voorjaar van 2022 zijn afgerond in de vorm van een aangepaste tekst van de Gedragscode.

Alleen vriendjes zijn is niet genoeg

Voorafgaand aan de klimaattop in Glasgow spraken Mark Rutte en Justin Trudeau in Den Haag met studenten, waarbij ze letterlijk en figuurlijk synchroon hun hemdsmouwen opstroopten. ‘We moeten samen optrekken om grote zaken op te lossen.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ARASH NIKKHAH

‘Misschien moeten we even oefenen’, zegt Hajar Yagkoubi (21) op vrijdagmiddag tegen een paar honderd studenten in een collegezaal in het Wijnhavengebouw van FGGA in Den Haag. ‘De premiers zijn wat verlaat en kunnen zo wel wat jeugdige energie gebruiken.’ Studenten van de Universiteit Leiden, Haagse Hogeschool en Erasmus Universiteit mogen straks vragen stellen aan Mark Rutte en eregast Justin Trudeau, de premier van Canada, vlak voordat zij zullen afreizen naar de klimaatop COP26 in Glasgow. Yagkoubi gaat het gesprek leiden, maar kan ook zo aan de slag als floormanager van een spelshow. ‘Woohoo! Jeeeee!’ Ze krijgt de zaal zover om lang voordat de politici verschijnen op te staan en te juichen. Yagkoubi reageert tevreden: ‘De volgende stap is de wave, of zullen we een TikTok-dansje instuderen? Geintje.’ Het showelement blijft aanwezig als beide premiers via een blauwe loper de zaal betreden. Yagkoubi bouwt de spanning op: ‘Daar zijn ze dan! Oh, nee het is de beveiliging. Ah, ik zie ze nu echt... Geef ze een groot applaus.’ En weer klinkt het: ‘Woohoooo!’ Na binnenkomst vormen de twee leiders haast een komisch duo. Na een olijk elleboogje trekken ze tegelijkertijd hun colbertje uit om vervolgens synchroon de mouwen van hun overhemd op te rollen. Dan gaan ze nonchalant tegen de tafel op het podium hangen. Het is *casual Friday*, tijd om te chillen met studenten. We willen zoveel mogelijk vragen behandelen, zegt Yagkoubi. ‘Kunnen jullie de antwoorden kort houden?’ Rutte: ‘Dat lukt wel.’ Trudeau: ‘Weet je dat wel zeker?’ Tijd voor vragen uit de zaal. ‘De wereld is zeer onrustig op dit moment’, zegt een van de studenten. ‘Hoe sterk is de trans-Atlantische relatie op dit moment?’ ‘Mark en ik hebben het daar ook over gehad’, antwoordt Trudeau. ‘Amerika

heeft de afgelopen vier jaar een, *eh...* bepaald momentje gehad en probeert nu uit te zoeken waar het precies staat.’ Rutte: ‘Onze relatie met Canada is nog belangrijker geworden vanwege de ontwikkelingen in de VS.’ Trudeau: ‘Alleen zeggen dat we vriendjes zijn is niet genoeg. We kunnen best met elkaar de competitie aangaan als het gaat om welke van de twee landen bijvoorbeeld de beste kaas maakt... dat is Canada natuurlijk. Er is economische concurrentie, maar ons bondgenootschap is belangrijker. We moeten meer met elkaar optrekken om grote zaken op te lossen.’ En het klimaat is het grootste probleem. ‘Jongeren maken zich zorgen’, zegt student Josephine. ‘Ze vrezen dat Glasgow veel gepraat maar weinig actie oplevert. Wat gaan Canada en Nederland doen om minimaal de doelen van Parijs (de vorige klimaatconferentie in 2015, *red.*) te halen?’

Canada was lang ‘een van de viese jongetjes van de klas’, legt Trudeau uit. ‘Bij elke COP-bijeenkomst wonnen we de fossiele brandstof-award. In 2015 werd ik premier en toen zijn we echt maatregelen gaan treffen. We hebben in Canada een prijs geplakt op vervuiling en uitstoot, proberen CO₂-emissies terug te dringen. Maar dat is niet eenvoudig, want hele gemeenschappen zijn afhankelijk van de olie en gassector. Toch gaat het ons lukken, maar we moeten er wel zeker van zijn dat andere landen ook stappen zetten.’ De landen die al veel maatregelen treffen zijn democratiën, en juist daar klinkt de kritiek van burgers op hun overheid dat er te weinig gebeurt, aldus Trudeau. ‘In Canada gaan jongeren de straat op om meer maatregelen te eisen, en daar klaag ik niet over. In autoritair bestuurde landen gebeurt dat niet. Ik ben geen moment jaloers op hen. We moeten een manier vinden om die landen onder druk te zetten.’ Landen die onze waarden niet delen, zijn ook de landen die achter blijven als het gaat om klimaatmaatregelen, stelt Rutte. ‘Maar we moeten ook in Nederland zeker meer doen, tegelijkertijd is het ook van belang dat de economie blijft groeien.’

En dat kan ook, denkt hij. ‘In 2030 zullen tussen de een à twee miljoen banen betrekking hebben op de energietransitie. Het is essentieel dat we bedrijven als bijvoorbeeld Tata Steel en Dow Chemicals, die verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de uitstoot, meenemen in de ontwikkeling. Die banen willen we niet kwijt. Dat geldt ook voor *big oil*-bedrijven als Shell. Die moeten mee in de energietransitie en willen dat ook.’

Trudeau: ‘Er is zoveel geld te verdienen met groene technologie. Ondertussen zijn er ook welvarende landen die nieuwe koolcentrales openen en centrales “exporteren” naar andere minder rijke landen. Dat maakt het niet makkelijk om burgers in Nederland en Canada ervan te overtuigen dat een scherper klimaatbeleid noodzakelijk is.’

Corona komt ook aan bod. De Leidse student crisis en security management Ida De Miranda wil van de premiers weten wat behouden zou moeten blijven als de pandemie voorbij is. ‘Een van de redenen dat Canada beter door corona is gekomen dan veel andere landen is de enorme gemeenschapszin die er is. En mensen bleven thuis als de autoriteiten dat verzochten. We hadden een iets betere pandemie dan jullie, geloof ik.’

De zaal moet lachen. Trudeau verzacht de opmerking snel. ‘Nee, nee, er bestaat niet zoiets als een betere pandemie. Het was een tragedie voor iedereen.’ Rutte: ‘Nederlanders doen niet meteen wat ik zeg, maar dat vind ik juist zo mooi aan dit land. Overigens heb ik ook gezien dat we tijdens de pandemie een wat vriendelijkere maatschappij zijn geworden.’

Beide premiers maken zich grote zorgen over de wereldwijde toename in des-informatie. ‘Dat is echt een probleem dat aangejaagd wordt door kwaadaardige algoritmes’, zegt Trudeau. ‘Er begint zich een wereld te ontwikkelen waarin we het niet eens worden over de feiten. Dan is het moeilijk om democratie en goed te laten functioneren. Dat moeten we oplossen.’

Rutte: ‘Als feiten slechts opinies worden, is dat een probleem.’

Plots is de tijd op, worden de hemdsmouwen weer afgerold en gaan de jasjes weer aan. Als de twee premiers de zaal verlaten en de Spaanse trappen van het Wijnhaven aflopen, is de stemming opgewonden. Een grote groep studenten stroomt naar hen toe. Overal worden telefoons in de lucht gestoken en flitsen de camera's.

Na de nodige selfies gaan de premiers ervandoor. Even later rent een student naar buiten en treft daar een studiegenoot die net aan komt fietsen. Ze steekt haar telefoon in zijn gezicht. ‘Ik sta op de foto met Trudeau. *Oh my God*. En jij hebt hem net gemist.’

Daar was het deze week dan eindelijk: het langverwachte plan van universiteitenvereniging VSNU. Zou dit dan de ultieme strategie zijn om de werkdruk aan de academie te vermindere-
ren en het broodnodige Haagse geld los te krijgen?

Afgelopen april plonsde voorzitter Pieter Duisenberg, keurig in het pak, immers nog in de Hofvijver om zo te laten zien hoe hoog de nood was. 'Het water staat ons aan de lippen', zei hij toen. Duisenberg was dan wel doorweekt, maar het gevecht voor meer geld, minstens 1,1 miljard per jaar, kon beginnen. Met dat bedrag zou er enige ademruimte komen voor onderwijs en onderzoek.

Alleen: een half jaar later is het water nog steeds aan het stijgen en werd er weinig meer van de voorzitter vernomen.

Wel tekende hij onlangs nog een manifest van werkgeversorganisatie VNO-NCW waarin zorgen worden geuit over Nederland als vestigingsland voor bedrijven. Niet meteen iets waar de universitaire medewerker iets aan heeft, maar wie weet...

Alleen: wie het document opent, krijgt een warboel aan onbegrijpelijke tekst te zien. Is dit een hack? Of een computer-crash misschien? Zo staat er dat de vereniging 'het R&D&I-ecosysteem in Nederland wil optimaliseren zodat ons R&D&I-vestigingsklimaat *dé* innovatiepoort van Europa vormt'. Ons land moet een 'valorisatie-hotspot' worden, waar verdiend wordt aan wetenschap en innovatie.

Daartoe gaat een 'Landelijk Knowledge Transfer Systeem van wereldklasse intensiever samenwerken met investeerders, bedrijven en ROM's; incentives voor onderzoekers verbeteren & externe CEO's betrekken' en niet te vergeten: 'ophalen, adopteren en opschalen van best-practices'. Alleen zo kan de 'Nederlandse Knowledge Transfer-aanpak de gouden standaard' worden.

Wie dan ook de Linneaus van de zakelijke nomenclatuur mag zijn, deze persoon zal ongetwijfeld erg veel termen in dit 'ecosysteem' herkennen. Voor ieder ander is het noodzakelijk om de site 'De Financiële Begrippenlijst' op te zoeken om nog iets van de woordenbrij te kunnen maken.

Bladeren in een sprookjesbijbel is geen overbodige luxe, blijkt al snel. Zo is er in het plan een grote rol voor een mythisch dier. De vereniging wil namelijk de 'support voor startups en spin-outs intensiveren en hun groei tot unicorns' stimuleren. Met als 'stip op de horizon' een nog merkwaardiger beest: de 'spin-off unicorn'.

Hmm, een eenhoorn, wat zou de begrippenlijst daarover vermelden?

Het blijkt een zeer succesvolle start-up te zijn die vrijwel gelijk heel veel geld waard is, een miljard dollar zelfs. Even zeldzaam als een niet bestaand dier dus. Ook fijn om te weten: een mislukte start-up wordt blijkbaar een *unicorps* genoemd. Er vallen in de dagelijkse zakelijke praktijk veel doden, maar er worden verdomd weinig unicorns gesignaleerd.

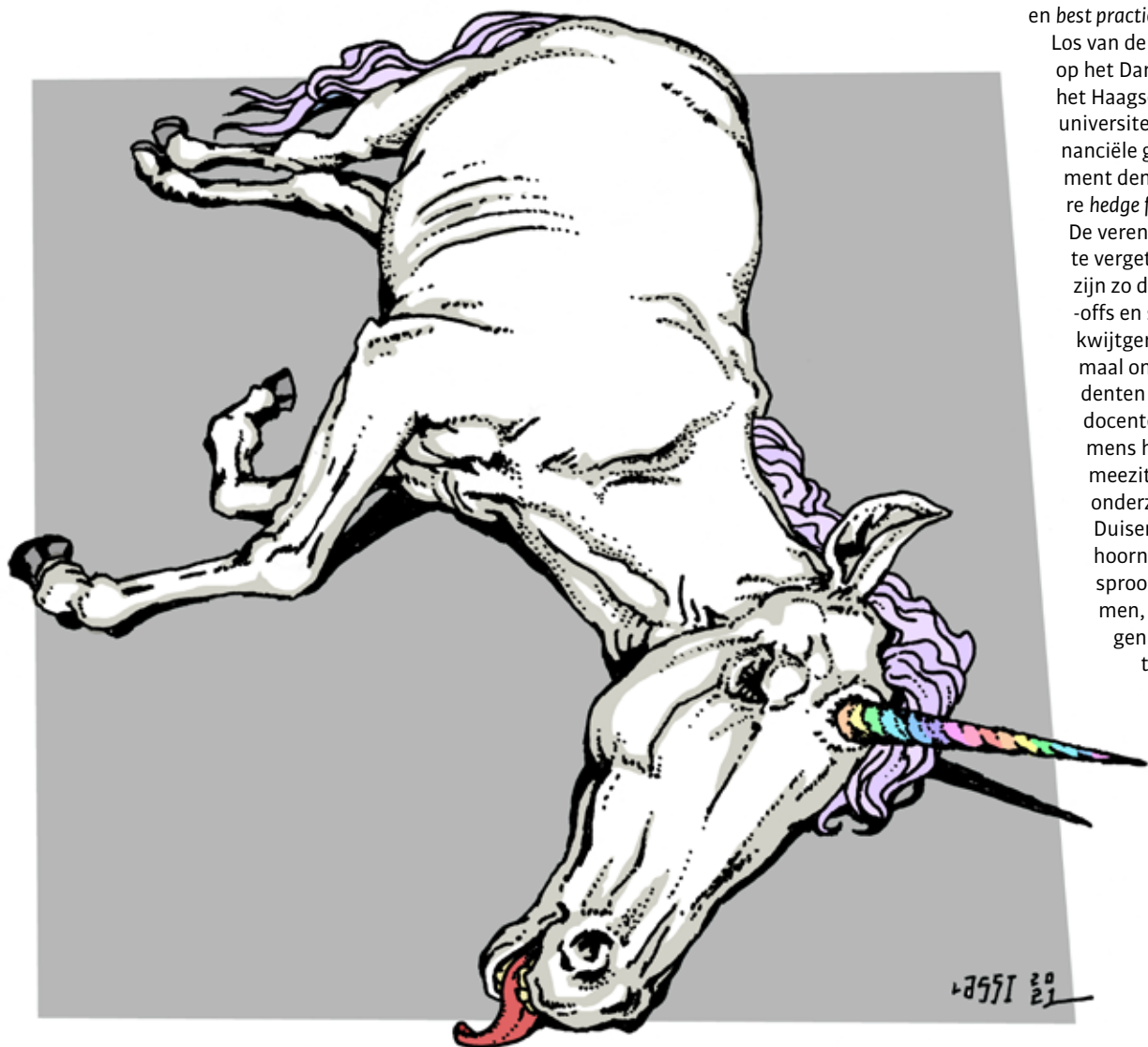
De VSNU mikt echter hoog en denkt niet één maar meerdere eenhoorns in de wei te krijgen.

Sterker nog: dankzij de valorisatiehotspot van wereldklasse en een Landelijk Knowledge Transfer Systeem met een gouden standaard zal Nederland uitgroeien tot de onbetwiste parel van de intensieve eenhoornhouderij! Het paradijs van incentives en *best practices*!

Los van de terminologie, die thuishoort op het Damrak en de Zuidas en niet op het Haagse kantoor van de VSNU, is de universiteit in het plan aanjager van financiële groei. Een bedrijf dat in rendement denkt: de gouden droom van iedere *hedge fund*-manager.

De vereniging, haar voorzitter, en niet te vergeten de colleges van bestuur, zijn zo duizelig geworden van alle spin-offs en spin-outs dat ze het zicht zijn kwijtgeraakt op waar het eigenlijk allemaal om draait: ervoor zorgen dat studenten goed onderwijs krijgen en dat docenten niet ieder weekend tentamens hoeven na te kijken (en als het meezit in de zomervakantie nog wat onderzoek kunnen doen).

Duisenberg moet zijn kudde eenhoorns weer terugsturen naar het sprookjesbos waar ze vandaan kwamen, zijn pak nog eens goed uitwringen, en stevige eisen op de formatietafel zien te krijgen. Want zijn enige echte taak is die 1,1 miljard binnenslepen.

Stills uit de film *De Veroordeling* (2021) over de Deventer moordzaak.

De kloof wordt maar niet kleiner

De kloof tussen de rechtspraak en burgers bestaat al langer, weet Lucas Noyon, tegenwoordig wetenschappelijk medewerker van de Hoge Raad. Al dertig jaar zeggen opiniepeilingen namelijk hetzelfde: Nederlanders vinden dat er te licht wordt gestraft. 'Een meerderheid van zeventig procent antwoordt met ja', zegt Noyon, die woensdag in Leiden promoveerde op zijn dissertatie *Strafrecht en publieke opinie*.

Toch heeft een net zo grote groep, ongeveer zeventig procent, vertrouwen in de rechtspraak als geheel. 'Maar dertig procent heeft dat dus niet. Zij vinden niet alleen dat er strenger moet worden gestraft, maar willen ook meer blauw op straat en strengere gevangenisregimes. Onder die groep is dus best veel onvrede.'

Zeventig procent vindt de straffen te licht, dat is behoorlijk veel. 'Dat moet worden gerespecteerd. Ten eerste omdat ik heb geconstateerd dat die cijfers de afgelopen dertig jaar constant zijn geble-

Zeventig procent van de Nederlanders vindt dat rechters te laag straffen. Dertig procent heeft überhaupt geen vertrouwen in de rechtspraak. Dat wantrouwen blijft gelijk, zegt jurist Lucas Noyon. 'Terwijl we juist harder zijn gaan straffen.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

ven, terwijl we mede onder invloed van de politiek juist steeds harder zijn gaan straffen.

'Daarnaast zijn die statistieken ongeveer gelijk in landen waar strenger wordt gestraft, zoals in Engeland en de Verenigde Staten, maar ook in landen waar lichter wordt gestraft zoals Zweden. De cijfers zijn dus losgezongen van hoe streng er daadwerkelijk wordt gestraft. Daar komt nog bij dat als je mensen meer informatie geeft over een zaak en hen zelf een strafmaat laat opleggen, ze helemaal niet zwaarder straffen dan de rechter.'

U zegt dat de statistiek, en dus ook het vertrouwen in de rechtspraak, al dertig jaar constant is. Maar Nederland kende opeenvolgende rechterlijke dwalingen: de Puttense moordzaak, de Deventer moordzaak (zie kader), de Schiedammer parkmoord en Lucia de Berk. Kreeg het vertrouwen toen geen knauw?

'In die periode zie je een heel kleine daling, maar of die daaraan te relateren is weten we niet, al is dat wel aannemelijk. Vertrouwen in de rechtspraak hangt ook sterk samen met andere actoren, zoals vertrouwen in de politiek en media. In Nederland is dat vertrouwen relatief hoog. In België daalde het vertrouwen bijvoorbeeld wel aanzienlijk tijdens de zaak Dutroux.'

Toch krijgen rechters en officieren van justitie soms het verwijt dat ze het contact met de gewone burger zijn kwijtgeraakt.

'Als je dat aan rechters en officieren zelf vraagt vinden ze dat geklets, en ik ben geneigd het met hen eens te zijn. De strafrechter ziet mensen uit alle lagen van de samenleving aan zich voorbijtrekken. Ik vind dat verwijt dus een beetje grutuit, maar je hoort het wel vaak.

'We leven in een tijd waarin de rechtspraak op zoek is naar manieren om haar maatschappelijk gezag te bestendigen en die veronderstelde kloof te overbruggen. Dat doen ze bijvoorbeeld door vonnissen in klare taal op te schrijven en open dagen te organiseren. Je ziet het ook aan de opkomst van persofficieren en persrechters, zodat het Openbaar Ministerie (OM) en de gerechten makkelijker te benaderen zijn om vragen aan te stellen.'

Maar dat heeft dus niet geholpen?

'Je weet nooit of het vertrouwen slechter was geworden als ze dit niet hadden gedaan, maar er is niet heel veel bewijs voor dat deze zaken de kloof kleiner maken.'

Zou directe burgerinvloed kunnen helpen?

'Zo'n vijftien jaar geleden is serieus overwogen om juryrechtspraak in te voeren, maar dat is een vroege dood gestorven. Er bleek weinig draagvlak voor onder burgers en in de politiek.

'Wat het OM wel kan doen, en wat de burger ook ziet zitten, is het publiek naar zijn mening vragen over strafhoogtes, waar vervolgens nieuw beleid op kan worden gemaakt. In Nederland heeft de rechter binnen de wet namelijk heel veel ruimte om een bepaalde straf op te leggen. Op doodslag bijvoorbeeld staat een straf van één dag tot vijftien jaar. Daarbinnen is ruimte voor beleid, en daar zou je burgers voor kunnen raadplegen.'

Maar het bepalen van strafhoogtes is toch juist de taak van justitie?

'Dat is een terecht punt. In mijn boek zit een voorbeeld van wat er gebeurt als burgers moeten aangeven hoeveel straf ze de dader zouden opleggen. Over dezelfde casus geeft de minst strenge burger 150 euro boete en de strengste anderhalf jaar cel. Dat zijn enorme verschillen. Het is dus zeer de vraag of het mogelijk is straftoemeting aan te passen aan de wil van het volk, want die is veel te divers. >

‘De publieke tribunes zijn vrijwel altijd leeg, terwijl veel mensen thuis vanaf de bank zeggen dat de straffen niet deugen’

Still uit de film Lucia de B. uit 2014.

‘De publieke opinie weet vaak niet goed waar ze het over heeft als het gaat om straffen. Er is veel onderzoek gedaan naar hun gedetailleerde opvattingen: als je hen vraagt waarom de straffen niet streng genoeg zouden zijn – of het ligt aan politie, het OM, de rechters of de wetten – blijken de uitkomsten heel tegenstrijdig te zijn. Daaruit kan je afleiden dat mensen er onvoldoende kennis van hebben.

‘Wat ik persoonlijk moeilijk vind, is dat de publieke tribunes van de gerechten vrijwel altijd leeg zijn, terwijl veel mensen wel thuis vanaf de bank zeggen dat de straffen niet deugen. Dat is problematisch.’

U keek ook hoe het OM de berichtgeving van journalisten probeert te beïnvloeden.

‘De voorlichting van het OM is heel sterk gericht op controle. Zij onderhouden daarom goede contacten met journalisten en proberen erachter te komen met welke verhalen ze bezig zijn. Journalisten geven dat niet zomaar prijs, maar wel wanneer het OM een belangrijke wederdienst levert. Ik noem ze daarom ook wel de cen-

trale bankier van het misdaadnieuws. Wanneer het OM ergens een inval gaat doen, kan het besluiten een journalist te bellen om mee te gaan. Die journalist vindt dat prachtig, dat is gratis nieuws. Voor journalisten is het dus belangrijk om in de kaartenbak van het OM te zitten. Daar staat tegenover dat het OM van de journalisten vaak weet achter welke verhalen ze aan zitten. Het is wheelen en dealen.’

Is dat problematisch?

‘De taak van de journalistiek is het controleren van de overheid. *Printing what someone else doesn't want to be printed*. Zodra journalisten sterk afhankelijk worden van het OM, komt dat onder druk te staan. Er zijn genoeg journalisten in Nederland, zeker bij de landelijke dagbladen, die ook goede contacten hebben met de advocatuur of het criminele circuit. Maar vooral bij regionale bladen is er veel minder tijd om een verhaal te maken. Daar ontstaat een probleem: je wil niet op slechte voet staan met het OM, omdat zij je af en toe een mooi verhaal kunnen toestoppen. Maar daardoor word je wel van hen afhankelijk. Daar komt bij dat rechtspraak openbaar is, en het OM niet zou moeten bepalen wat we wel en niet moeten zien.’

Heeft u een voorbeeld van een situatie waarvan het OM liever niet heeft dat we het weten?

‘In mijn onderzoek ben ik bijvoorbeeld tegengekomen dat het OM eens een verdachte met een tbs-verleden had aangehouden voor een zedenmisdrijf. Dat kan al snel een schandaal worden, want waarom hebben ze die man dan niet langer in de tbs-kliniek vastgehouden? Toen brachten ze een persbericht uit waarin prominent stond hoe de aanhouding was verlopen, maar schreven ze in een achterafzinnetje dat de verdachte een tbs-verleden heeft. Wat het OM hoopt, is dat journalisten daar overheen lezen of er de nieuws waarde niet van inzien. Als een journalist een maand later bij de zitting dit gegeven opmerkt en denkt: dit is nieuws, kan het OM zeggen dat dat allang bekend was. Zo hoopt het OM te bereiken dat de journalist het achterwege laat in de berichtgeving.’

Slaagt het OM daarin?

‘Sommige journalisten prikken daar doorheen, andere niet. Het is ook een beetje een spelletje, het OM is niet alleen maar bezig met reputatiemanagement. Ik ben ook geen dingen tegengekomen waarbij zaken onder de pet werden gehouden, maar ze kijken wel hoe ze de schijnwerpers het best kunnen neerzetten. Dat staat op gespannen voet met openbaarheid.’

Lucas Noyon, *Strafrecht en publieke opinie*. Boom Uitgevers, 524 pp. €79

ACHTERGROND

Ze weten zelf wat het beste is

Betogers tijdens 'Existrans', een Franse protestmars voor transjongeren, in 2017. Foto Wiki Commons

Kunnen jongeren tussen de 10 en 18 jaar een afgewogen beslissing maken over een eventuele geslachtsverandering? De meerderheid wel, concluderen Leidse en Amsterdamse wetenschappers.

DOOR SUSAN WICHGERS

Het is een heet hangijzer, maar er is nog weinig onderzoek naar: kunnen transgender jongeren zelf oordelen over een ingrijpende medische behandeling?

Ja, is de voorzichtige conclusie uit nieuw onderzoek naar wilsbekwaamheid onder transgender jongeren. LUMC Curium en het Amsterdam UMC onderzochten of transjongeren na een diagnostiektraject in staat waren om een afgewogen beslissing te maken over het nemen van puberteitsremmers. Een behandeling die weliswaar omkeerbaar is, maar niet geheel risicovrij. Promovendus en kind- en jeugdpsycholoog Lieke Vrouwenraets onderzocht morele dilemma's in de zorg voor kinderen en jongeren met genderdysforie en is hoofdonderzoeker van deze studie.

Wat zijn puberteitsremmers?

‘Puberteitsremmers remmen met name de lichamelijke puberteit. Dus bij transjongens wordt de borstontwikkeling geremd en bij transmeisjes het krijgen van baardgroei, bijvoorbeeld. ‘Je kunt het uitstellen van de puberteit maar een bepaalde periode doen, niet voor eeuwig. Gedurende de behandeling

met puberteitsremmers wordt gekeken of de genderdysfore gevoelens blijven, dan kan iemand geslachtsbevestigende hormonen krijgen. Als die gevoelens er niet meer zijn, wordt er gestopt met de remmers en komt de jongere alsnog in de puberteit van het geboortegeslacht.’

En wat is er op tegen om puberteitsremmers voor te schrijven, als het een omkeerbare behandeling is?

‘Eén van de effecten van puberteitsremmers is dat jongenslichamen geen semen en meisjeslichamen geen eicellen aanmaken gedurende de behandeling. Als deze kinderen uiteindelijk doorgaan met hormoneren van het andere geslacht, kan de vruchtbaarheid in het geding komen. Het kan dus zijn dat je een tienjarig kind daarover laat beslissen. Kan dat wel?’

‘Aan de andere kant wil je ze ook helpen en beschermen, omdat die puberteitsremmers voorkomen dat bijvoorbeeld borsten die ze niet willen zich ontwikkelen. Anders moeten ze later misschien een operatie ondergaan om die te laten verwijderen.

‘Een van de lastige dingen is dat er relatief weinig data over is, met name wat het op de lange termijn doet. Of het invloed heeft op de cognitieve, fysieke en psychosociale ontwikkeling, daar is relatief weinig over bekend. Dus dat is een extra laag: waar zegt zo'n jongere eigenlijk “ja” tegen? Uiteindelijk is het doel dat we de kinderen en jongeren zo goed mogelijk helpen, maar waar doe je goed aan?’

En wat hebben jullie precies onderzocht?

‘Uit ons onderzoek blijkt dat van de 74 jongeren die wij hebben gezien 90 procent wilsbekwaam was om zelf de beslissing te nemen om met puberteitsremmers te starten. Dat houdt in dat deze jongeren de informatie over genderdysforie en de behandeling begrijpen, en dat ze kun-

nen redeneren over de gevolgen en de impact van de beslissing voor de eigen situatie.

‘Het feit dat iemand wilsbekwaam is, houdt echter niet in dat je achteraf geen spijt kan krijgen. Iemand is wilsbekwaam met betrekking tot een bepaalde beslissing op een bepaald moment. Iemand van vijf is bijvoorbeeld niet wilsbekwaam om te kiezen of ‘ie pindakaas of kaas op z'n boterham wil, maar niet om een huis te kopen. En als ‘ie pindakaas kiest, wil dat niet zeggen dat ‘ie daar later geen spijt van kan hebben.’

Gaat deze nieuwe kennis zorgen voor een verandering in het behandeltraject?

‘In Nederland niet per se, omdat wij al puberteitsremmers gebruiken, maar ik kan me wel voorstellen dat het in internationale richtlijnen mee zal worden genomen. Landen gaan hier namelijk heel verschillend mee om.

‘In december 2020 is er bijvoorbeeld een rechtszaak geweest in Engeland waarbij een 23-jarige achteraf spijt had van het ondergaan van de behandeling. Daarop oordeelde de rechter dat jongeren onder de 16 zeer waarschijnlijk niet de langetermijneffecten van de puberteitsremmers begrijpen en daardoor niet wilsbekwaam zijn te beslissen over deze behandeling. Hierdoor mochten jongeren onder de 16 geen puberteitsremmers meer, tenzij het via de rechter ging. Ook in Zweden is dat gebeurd.

‘Ons onderzoek laat dus zien dat het grootste deel wel wilsbekwaam is. Dat ze begrijpen wat hun behandeling inhoudt, na een uitgebreid diagnostiektraject bestaande uit allerlei gesprekken met hun psycholoog, psychiater en kinderartsen. De regel dat alles via de rechter moet is in Engeland gelukkig weer teruggedraaid, maar in Zweden nog niet. Ik hoop dat ze door deze nieuwe kennis hier opnieuw over in beraad gaan.’

Hoe Maurice de Hond keer op keer bij talkshows mocht aanschuiven

In september 1999 werd weduwe Wittenberg vermoord in haar huis in Deventer. Haar fiscaal jurist Ernest Louwes werd daarvoor met onjuist bewijs veroordeeld. Hoewel de zaak werd herzien, werd hij later opnieuw veroordeeld op basis van nieuw verkregen bewijs.

Intussen bemoeide ook opiniepeiler Maurice de Hond zich met de zaak. In de toenmalige actualiteitenrubriek Netwerk zei hij er ‘honderd procent zeker’ van te zijn dat de ‘klusjesman’ van de weduwe, Michael de Jong, de dader was. Bewijs voor die claim had hij niet, maar desondanks wist De Hond ervoor te zorgen dat een groot deel van Nederland geloofde in zijn verhaal.

‘Daaraan zie je hoe sommige mensen met invloed die publieke opinie kunnen maken. Als je een bepaald verhaal keer op keer aan de talkshowtafel voor het voetlicht brengt, kun je daarin slagen’, aldus Lucas Noyon.

‘Overigens vind ik het wel goed dat de rechtspraak kritisch door het publiek wordt gevolgd, dat hoort bij een democratische rechtsstaat. Alleen heeft dat in het geval van De Hond ongelukkig uitgepakt. Het vertrouwen in de rechtspraak is robuust en kan wel wat stootjes hebben, maar dit soort campagnes dragen daar niet in positieve zin aan bij.’

De zaak kwam bekend te staan als De Deventer moordzaak en houdt de gemoederen tot op de dag van vandaag bezig. Momenteel draait De Veroordeling in de bioscoop, die gaat over de zaak. Vorige week werd ‘De Deventer Mediazaak’ uitgeroepen tot beste podcast van het jaar.

Ook in de ruimte moet je rustig kunnen gaan

Hoe zorg je dat astronauten op hun gemak zijn in de ruimte? Volgens hoogleraar Bernard Foing moet er meer aandacht worden besteed aan comfort op ruimtestations, en zeker ook aan gebruiksvriendelijke wc's. 'Ingenieurs denken meer aan efficiëntie dan aan mensen.'

DOOR MARK REID

Hoe werkt een ruimte-wc?

Omdat astronauten in gewichtsloosheid niet echt kunnen zitten, moeten ze zich tijdens hun toiletbezoek vasthouden. Oudere modellen maakten gebruik van gordels, maar na feedback van astronauten zijn die bij de nieuwe *Universal Waste Management System* vervangen door grepen op de vloer en muren.

Twee openingen vangen alle uitwerpselen op. Een trechter aan een lange slang voor urine, en een opening in het 'zitgedeelte' voor vaste stoffen. Een ventilator zorgt ervoor dat druppels niet wegvliegen en dat geurtjes zo veel mogelijk worden weggezogen. Alle vloeistof wordt opgevangen, gefilterd en gezuiverd om daarna opnieuw te worden gebruikt als drinkwater. Vers water naar het ruimtestation brengen is kostbaar, dus het station recyclet meer dan 90 procent van het water. Vaste stoffen komen terecht in een grote tank onder de zitting. Met een bemanning van drie personen is die na ongeveer tien dagen toe aan vervanging. De volle tank gaat mee met al het andere afval in een vrachtschip dat bij terugkeer in de dampkring opbrandt.

De tijd van astronauten is goud waard. Met een prijskaartje van 50 tot 90 miljoen dollar om een astronaut in een baan rond de aarde te krijgen willen ruimtevaartorganisaties waar voor hun geld. Dat betekent dat de bemanning van het International Space Station (ISS) zo veel mogelijk experimenten moeten uitvoeren terwijl ze gewichtsloos rond de aarde zweven. En hoe beter ze zich =daarbij voelen, des te meer onderzoek ze kunnen doen. 'Een beetje stress is niet erg', zegt Bernard Foing, hoogleraar bij de Sterrewacht. 'Dat kun je als een uitdaging zien. Maar van te veel word je ziek. En bij ruimtevaart zijn er nogal wat stressbronnen. Je hebt om te beginnen te maken met de risico's bij de lancering. Eenmaal in de ruimte kun je stress krijgen van hoe je lichaam reageert op gewichtsloosheid. En natuurlijk heb je te maken met een grote werkdruk en de afstand tot huis.'

Als directeur van het EuroMoonMars-project is Foing betrokken bij onderzoek naar de effecten van langdurige ruimtereizen op mensen en de haalbaarheid van toekomstige bases op de maan of Mars. In zogeheten simulatie-habitats in de woestijn van Utah of op de vulkanische vlaktes van IJsland verblijven proefpersonen weken of soms zelfs maanden, om te kijken hoe langdurige isolatie astronauten kan beïnvloeden. Wat Foing en zijn collega's geleerd hebben is dat een deel van de stress die astronauten ervaren is te verminderen met goede training vooraf en door goede psychologische screening. Maar om het comfort van astronauten verder te verbeteren wordt er volgens Foing naar één aspect nog te weinig gekeken: het interieur.

Soms gebeurt het wel: zo zijn verschillende Russische onderdelen van het ISS uitgevoerd in rustgevende pasteltinten en kregen de linker- en rechterwand ander kleuren om de ruimtelijk oriëntatie te verbeteren. Toch zijn nog lang niet alle details van het ruimtestation gericht op mensen. 'Habitats worden ontworpen door ruimte-inge-

nieurs. Die denken meer aan efficiëntie en volumes dan aan mensen', zegt de hoogleraar. 'Veiligheid komt altijd op de eerste plaats, comfort voor de astronauten staat in de eisenlijst vaak ergens achteraan. Maar het kan een factor in veiligheid zijn als het minder stress oplevert.' En een van de belangrijkste plekken waar astronauten ongemak kunnen ervaren is op het kleinste kamertje van het ruimtestation.

Onlangs nog kregen de wc's aan boord van het ISS, in eu-femistische astronautentermen *Universal Waste Management System*, een upgrade. Kosten: 23 miljoen dollar. Maar wie een comfortabele porseleinen troon verwacht, komt bedrogen uit. Het nieuwe toilet ziet er nog steeds kil, industrieel en behoorlijk onvriendelijk uit. De slangen en verschillende openingen kunnen heel efficiënt alle mogelijk uitwerpselen opzuigen en verwerken, maar prettig wordt het toiletbezoek er niet van.

Ruimtevaart en basale lichaamsfuncties hebben een moeilijke geschiedenis. In de eerste jaren van de bemandede vluchten konden astronauten nog geen hightech bil-lenstofzuiger gebruiken, maar waren ze aangewezen op primitievere methodes. Voorafgaand aan de Mercury-missies in de jaren '50 en '60 kregen de ruimtevaarders een paar dagen lang een vezelarm dieet, om te voorkomen dat ze tijdens de kortdurende vlucht naar de wc moesten gaan. Dit voorkwam niet dat in 1963 een lekkende plaszak schade veroorzaakte aan een aantal systemen in de ruimtecapsule.

Toen ruimtereizen met het Apollo-programma langer gingen duren, bleek de nood voor nieuwe sanitaire technologie hoog. Maanreizigers kregen van NASA zakjes mee waar ze hun poep in konden stoppen. Voor de hygiëne was bij elk zakje ook een handschoen meegeleverd. Een bacteriedodend middel moest voorkomen dat er een gasbel zou ontstaan in het afvalzakje.

Dat ook dit systeem niet fantastisch was, blijkt uit een

nog altijd onopgelost mysterie tijdens de ruimtemissie van Apollo 10 in 1969. Toen de capsule rondjes om de maan draaide, merkten de astronauten dat er een drol door de capsule vloog. Geen van de drie bemanningsleden durfde toe te geven dat het zijn grote boodschap was. Volgens astronaut Tom Stafford kon het niet van hem zijn. De zijne was plakkeriger, claimde hij, dat had hij door zijn handschoentje heen gevoeld. Met enig gegiffel wisten de astronauten het probleem te verhelpen, maar de dader is nooit gevonden.

Maar problemen op de ruimtetop zijn nog steeds niet verdwenen. Bij het installeren van een nieuw wc-onderdeel op het ISS ontstond begin 2019 een lek, waarbij meerdere liters 'vloeistof' het station in spoten. De aanwezige bemanningsleden moesten het rondvliegende vocht met handdoeken opruimen voordat er ergens kortsluiting zou ontstaan.

Om het comfort en gebruiksgemak te verbeteren vroegen Foing en zijn collega's aan een panel van ruimtevaartkenners, designspecialisten en ergonomen naar de grootste stressbronnen en ergernissen van ruimte-wc's. Sommige antwoorden waren voorspelbaar: net als op aarde heb je in de ruimte te maken met krappe ruimtes en vieze geurtjes. Maar één ding viel op: kleur bleek een belangrijke factor te zijn.

Omdat het niet mogelijk is om test-wc's in verschillende kleuren naar het ISS te sturen vroeg Foing het panel om een fictieve wc te verven.

'We zagen dat de experts twee verschillende paletten kozen. Het gedeelte dat urine en feces opvangt, moest vooral schoon en harmonieus lijken. Hiervoor zijn niet al te felle, koele kleuren geschikt, zoals lichtblauw en grijs.' Voor de Bedieningspanelen kozen de experts juist voor felle, primaire kleuren om de verschillende knoppen mee aan te duiden. Foing: 'Je moet natuurlijk niet je hele gezichtsveld felrood maken, dat is stressvol. Maar een

paar onderdelen helder kleuren bevordert de gebruiksvriendelijkheid en dus de veiligheid.'

Wie langdurig in de ruimte verblijft, krijgt meer moeite om kleuren van elkaar te onderscheiden – mogelijk omdat er bij gebrek aan zwaartekracht meer bloed naar het hoofd stroomt, waardoor druk op het oog toeneemt. Daarom is het extra belangrijk dat alle onderdelen en knoppen makkelijk van elkaar zijn te onderscheiden, ook op de wc.

'In de nabije toekomst zullen ruimtereizigers hogere eisen aan comfort gaan stellen. We zien al dat de kosten voor lanceringen dalen, en binnenkort worden de eerste commerciële ruimtestations gebouwd, met een nieuw soort commerciële astronauten én toeristen. Als we dan in de iets verdere toekomst denken, gaan we misschien ruimtehôtels zien, waar comfort heel belangrijk zal zijn.' De astronauten van nu zullen helaas nog even moeten wachten. Deze week nog werd bekend dat de wc aan boord van een SpaceX Dragon-capsule onbruikbaar is. De drie astronauten die het voertuig gaan gebruiken om van het ISS terug te keren naar de aarde zullen tijdens de terugrit alles moeten ophouden. Als dat niet lukt kunnen ze volgens NASA gebruikmaken van hun 'onderkleding'. De terugreis kan tot 19 uur duren.

Dr. Heywood Floyd bekijkt de instructies voor een ruimtetoilet in de film 2001: A Space Odyssey

Toen er in 1969 een drol door de capsule vloog durfde niemand toe te geven dat het zijn grote boodschap was.

Waar komen wratten vandaan?

Nadat vloeren van zwembaden en kleedkamers niets opleverden, checkten Leidse onderzoekers twee andere klassiekers: badmatjes en handdoeken.

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

‘Wratten kom je als huisarts vaak tegen. Bijna elk kind heeft ze wel eens’, vertelt Just Eekhof, universitair hoofddocent huisartsengeneeskunde bij het Leids Universitair Medisch Centrum. ‘Maar in vergelijking met veel chronische ziektes wordt er heel weinig onderzoek naar gedaan.’

Wratten worden veroorzaakt door het humaan papillomavirus (HPV), dat de bovenste laag van de huid infecteert. Eenmaal ingenesteld zorgt het virus dat de huid extra veel harde cellen gaat maken, waardoor het bekende knobbel-tje ontstaat. Via huid-op-huid-contact kan het virus zich vervolgens weer verspreiden naar een nieuwe gastheer.

Samen met collega’s van het LUMC doet Eekhof onderzoek naar dit soort kleine kwaaltjes. ‘Er wordt van alles aangenomen over wratten. Bijvoorbeeld dat ze zich verspreiden via de vieze vloer van kleedkamers en zwembaden. Maar of dat echt zo is, is niet duidelijk.’

Eerder ondervroegen de onderzoekers Leidse schoolkinderen die op zwemles zaten of ze slippers droegen in het zwembad. Toen bleek er geen duidelijke relatie te zijn tussen wel en niet het dragen van slippers en voetwratten. Wel vonden de medici een ander verband: kinderen blijken vaker wratten te hebben als anderen in hun familie er ook last van hebben.

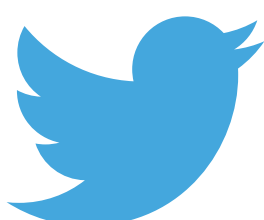
‘We gingen nadenken over hoe het virus zich kan verspreiden binnen een gezin’, zegt Eekhof. ‘Wat zijn nou de dingen die in huis gemeenschappelijk gebruikt worden waar je veel kans hebt dat het wordt overgedragen? We kwamen uit op twee klassiekers: de keukenhanddoek en het douchematje. Als een kind met handwratten een handdoek gebruikt heb je het risico dat je anderen besmet.’ Om het idee te testen namen de onderzoekers bij 62 kinderen en hun familieleden monsters af: van de wrat, het douchematje en de handdoek, en – ter controle – van ieders voorhoofd.

In het onderzoek in het *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, keek Eekhof vooral naar een paar specifieke strengen van het virus. ‘HPV1 komt het meest voor bij kinderen, dat is het meest vluchtige type. Wratten die daardoor veroorzaakt worden herstellen zichzelf vaak in de loop der jaren. HPV27 en HPV57 zijn de hardnekkige types die je ook bij volwassenen ziet voorkomen.’

In meer dan de helft van de gevallen bleken de vluchtige types in een wrat ook aanwezig te zijn op de huid van huisgenoten, en op badmatjes en handdoeken. Bij de hardnekkige virussen bleek dat in minder van een kwart van de families zo te zijn.

Eekhof vindt het een goede eerste indicatie van de verspreiding binnenshuis. Maar hoewel handdoeken een mogelijke verspreider zijn van wratten, blijft hij nuchter. ‘Bij jonge kinderen is het in veel gevallen beter om af te wachten dan te behandelen. De hinder die kinderen ondervinden aan wratten is vaak minder dan de hinder die ze van de behandeling hebben.’

Ook hoeven volgens Eekhof studenten niet meteen hun badmatje in een kookwas te gooien als ze bang zijn voor wratten. ‘Het is vooral iets wat bij basisschoolkinderen voorkomt, maar ik kan me voorstellen dat zo’n badmat in een studentenhuus wel allerlei schimmels overdraagt.’

@WeekbladMare

Naar links! Naar Rechts!

Maar welke kant is dat?

Maar liefst 15 procent van de mensen kan niet goed het onderscheid maken tussen links en rechts. En dat is niet altijd ongevaarlijk. ‘Tussen de leeftijd van zes en acht jaar zou je het er echt in moeten rammen.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

‘Boven en onder zijn makkelijk van elkaar te onderscheiden. Maar wat links en rechts is, is alweer anders als ik me omdraai: dat is dus veel moeilijker te snappen.’

De Leidse neuropsycholoog Ineke van der Ham ontdekte dat vijftien procent van de mensen worstelt met het verschil tussen links en rechts. Ze zegt de verwarring te begrijpen: ‘Het is iets heel bijzonders, maar het is ook heel menselijk.’

Haar onderzoek is genomineerd voor de Klokhuis Wetenschapsprijs 2021, bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek dat ook interessant is voor kinderen op de basisschool.

Waarom besloot u hier onderzoek naar te doen?

‘Er is nog weinig over bekend, en wat er is, is niet zo objectief. In de jaren zeventig en tachtig zijn er wel wat onderzoeken gedaan, maar daar werd alleen een specifieke doelgroep, zoals artsen en hun vrouwen, bevraagd. Ik heb samen met de Universiteit Utrecht op grote evenementenlocaties willekeurig bijna vijfhonderd kinderen, ouderen, laag- en hoogopgeleiden gevraagd hoe goed zij zelf vinden dat ze links en rechts van elkaar kunnen onderscheiden. Daarvoor moesten zij zichzelf een cijfer geven. De meesten gaven een voldoende, maar 15 procent –

en van de kinderen 18 procent – gaf een onvoldoende.

‘Een subgroep daarvan hebben we laten deelnemen aan een experiment achter de computer. De deelnemers moesten hun handen recht voor zich leggen. Op het scherm hebben we hen heel veel tekende poppetjes laten zien, waarvan hun handjes soms waren gekruist en soms niet. Ook werden ze afgebeeld van voren of van achteren. Bij elk poppetje moesten de deelnemers zeggen of de linker- of de rechterhand rood was, via een microfoon die meteen een reactietijd registreerde.’

Dus als je de voorkant van een poppetje met een rode rechterhand zag, dan zie je die aan jouw linker kant maar moest je zeggen dat het de rechter was?

‘Precies. In die gevallen waren mensen wat langzamer, omdat je je in gedachten moet omdraaien. We zagen dat poppetjes die dezelfde kant op keken als de respondenten, en waarvan de handen niet waren gekruist, makkelijker waren. Daarmee konden we bewijzen dat je je mentale beeld van je lijf raadpleegt om tot het juiste antwoord te komen.’

Hoe kan het dat zo veel mensen moeite hebben met links en rechts?

‘Dat is nog een beetje gissen. Bij gezonde mensen zien we heel veel spreiding in ruimtelijke vaardigheden. Heel slimme mensen kunnen toch een matig ruimtelijk inzicht hebben. Ook weten we dat geslacht en leeftijd een rol kunnen spelen. Als je ouder wordt, verslechteren bepaalde vaardigheden bijvoorbeeld door veranderende breinstructuren. In ons onderzoek reageerden mannen wat sneller dan vrouwen. Dat komt omdat mannen doorgaans wat beter zijn in abstracte ruimtelijke taken.’

Kan het geen gevaarlijke situaties opleveren?

‘Jazeker. Daarom is het maatschappelijk gezien belang-

rijk dat we hier meer inzicht in krijgen. Kijk naar kinderen die deelnemen aan het verkeer, of rijlessen waarbij dit fenomeen vaak tot verwarring leidt. Op een TomTom zie je nog welke rijbaan je moet nemen, maar bij de voorrangregel is dat een ander verhaal.’

Hoe zorgen zij er toch voor dat ze weten welke kant ze op moeten?

‘Zij hebben vaak strategieën om erachter te komen wat links en rechts is. Meestal zijn die visueel, zoals het met je linkerhand strekken van je duim en wijsvinger, zodat je hand de letter L van links vormt. Anderen gebruiken hun horloge of moedervlek als geheugensteun. Of ze weten dat ze met rechts schrijven, en dan stellen ze zich voor met welke hand ze dat doen.’

Daar gaat wel veel tijd overheen.

‘Precies. In het verkeer is dat best een ding. Dat vijftien procent van de mensen hier moeite mee heeft, vind ik voor bepaalde situaties een te hoog aantal.’

Hoe kan dit worden verbeterd?

‘Net als het leren van de tafels op de basisschool, zou ook het leren van links en rechts bij kinderen meer moeten worden geautomatiseerd. Tussen de leeftijd van zes en acht jaar zou je het er echt in moeten rammen, want dan beginnen ze ook deel te nemen aan het verkeer.

‘We hebben ook ontdekt dat kinderen die vaker zelf naar school gaan beter zijn in het herkennen van hun omgeving en het vinden van de weg. Als je altijd wordt gebracht, leer je dat minder goed. Ik kan me voorstellen dat mensen het dus nooit echt nodig hebben gehad, tot ze bijvoorbeeld leren autorijden. Maar dan wordt het lastiger om het nog te automatiseren.

‘Maak kinderen er dus zoveel mogelijk van bewust wat links is en wat rechts, gewoon door het te vragen. Of laat ze bij het winkelen twee meter voor je lopen, en kijk maar of ze het kunnen vinden. Laat het hen vooral zelf doen.’

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 13 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Drie leerlingen. *Nederlands, brugklas. *Wiskunde, Engels, brugklas. *Wiskunde A, 3 havo. *Wiskunde, 4 mavo. *Natuurkunde, 3

havo. **Leiden-Zuid**, 3 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter [@weekbladmare](https://twitter.com/weekbladmare)
Instagram [@weekbladmare](https://www.instagram.com/weekbladmare)
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers
s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Pim Bakx (stagiair)
pimfbakx@gmail.com

Medewerkers: Vera Arntzen | Remco Breuker | Omar Ghaly | Maia de Quay | Olaf Leeuwis

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg
joostmarcellis.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort,
Telefoon 023 - 571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad>

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Marije van den Berg | Marijke van Broekhoven | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Dion Latten | Zoë van Litsenburg | Roel van Niekirk | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

Helemaal niks te vertellen

Bij absurdistische theater-, cabaret- en funkrockvijftal Zoutmus heb je geen idee waar je naar zit te kijken, zeggen ze zelf. Volgende week staan ze in de Leidse Schouwburg. 'Je kunt je lekker mee laten slepen door de onzin die we aan je verkondigen.'

DOOR PIM BAKX
FOTO HANS BODDEKE

'Het is een aaneenschakeling van korte sketches en scènes die helemaal niets met elkaar te maken hebben', zegt Jules Timmers, toetsenist bij Zoutmus. 'Je hebt geen idee waar je naar zit te kijken, maar je moet er toch heel hard om lachen. Als het goed is.' De twee stemmen van Timmers en bassist Houk van Warmerdam zijn aan de telefoon lastig van elkaar te onderscheiden. Timmers, met kopstem: 'Zal ik anders met een heel hoog stemmetje praten?' Van Warmerdam brult diep: 'Ja, en ik heel lááááááág.'

Vorige week ging jullie voorstelling *Jungleprinter* in première. Verliep alles zoals gehoopt?
Van Warmerdam: 'Het was in onze thuisstad Amsterdam, in De Bellevue, en het was volle bak. Tot de nok toe uitverkocht. Het publiek was heel enthousiast, dus ja, het was wel geslaagd. We hebben de grootste tour van ons impresariaat: 78 speeldagen in totaal. En we hebben er twee goede recensies uitgehaald, vier sterren in *de Volkskrant* en een hele goede in de *Theaterkrant*.'

Die schreven dat jullie je 'als muzikant veel serieuzer nemen dan als acteur', is dat zo?
Timmers: 'Ik vond het wel apart commentaar eerlijk gezegd. Want ja, natuurlijk nemen we de muziek serieus.'
Van Warmerdam: 'Maar we nemen het theater net zo serieus. De muziekstukken zijn een soort *safe-points* waar je even kan rusten en niet wordt overladen met random bullshit. Maar het moet niet een stukje scène, stukje normale muziek, stukje absurde scène zijn.'
Timmers: 'Dat is het nu ook niet voor mijn gevoel.'

Wat dan wel?
Timmers: 'We willen juist helemaal niks vertellen. Je kunt je lekker laten meeslepen door de onzin die we aan je verkondigen.'
Van Warmerdam: 'Wij vinden dat het af en toe nergens over moet gaan. Zodat je daarna weer normaal kan doen.'

Timmers: 'We willen graag pretentieloos zijn.'
Van Warmerdam: 'En toch zien mensen er altijd wat in. We moeten hard ons best doen om het nergens over te laten gaan. Mijn oom zei laatst: "Het gaat over niks, dus over het leven."'

En *Jungleprinter* betekent ook echt helemaal niets?
Van Warmerdam: 'Je slaat de spijker op zijn kop. Het zijn gewoon twee woorden, en bij elkaar klinkt het als iets goeds.'
Timmers: 'Dit was de beste naam uit een stuk of duizend opties.'
Van Warmerdam: 'Wat hadden we ook alweer... *De Grote Stok*, dat was heel lang een optie.'
Timmers: '*Ezelboot*!'
Van Warmerdam: 'Ja die is goed hè. Jules en ik waren fan, de rest niet helaas. Zo noemen we de volgende gewoon.'
Timmers: 'Of onze solovoorstelling.'

Hoe verloopt het creatieve proces?
Timmers: 'We hebben een heel tof ritueel. Aan het begin van een repetitieperiode kijken we naar een speech van John Cleese over creativiteit, die ik iedereen kan aanraden. Het is een speech van een half uur. Hij omschrijft op welke manier je het best een creatieve samenwerking kan aangaan.'
Van Warmerdam: 'Hij heeft het over de *open mode* en de *closed mode*. Binnen de *open mode* mag en kan alles. Dat is een gezette tijd: voor ons de repetitiedag van 's ochtends tot 's middags.'
Timmers: 'Je bent dan eigenlijk gewoon een klein kind dat speelt en alles ziet en daar iets mee kan doen.'
Van Warmerdam: 'Daarna ga je in de *closed mode* bekijken wat je in de *open mode* hebt bedacht, en dan ga je daar verder aan werken. Als we samen zijn en we drinken een biertje, dan noteert iemand alle grappen die we op zo'n avond maken in zijn telefoon. Bij repetities schrijven we al die ideeën op post-its, een stuk of honderd met vaak maar één woord of zin. Die plakken we op de muur in de repetitieruimte en dan gaan we ze stuk voor stuk af. Als het leuk is gaan we scènes daaromheen improviseren

ren en zo plakken we de voorstelling in elkaar.'
Timmers: 'Er komt een bepaalde dynamiek vrij als we met zijn vijven zijn. We gaan helemaal aan op onze gedeelde humor.'

Hebben jullie trucs op het podium?

Van Warmerdam: 'Een minuut voordat de voorstelling begint hebben we nog een yell met zijn allen. Dat gaat gewoon *on the spot*. Dan roept iemand op eens: "Ik klap in mijn handen, ik klap in mijn handen. Kijk naar rechts, kijk naar links, kijk naar rechts. Ho, mijn pik staat in de fikt!" Dat soort dingen.'
Timmers: 'Dan zijn we even gekalibreerd.'
Van Warmerdam: 'Daarna zeggen we tegen het licht en geluid dat we van ze houden. Maar dat er wel een plafond aan onze liefde voor de techniek zit. En dan beginnen we.'

Alles lijkt willekeurig. Hebben jullie als Zoutmus wel een doel?

Timmers: 'Nee, we willen eigenlijk meteen vergeten worden.'
Van Warmerdam: 'Ja, we willen gewoon niet dat mensen ons kennen en dan na deze show stoppen.'
Timmers: 'Zou je dit ook alsjeblieft niet in de krant willen zetten?'
Van Warmerdam: 'We willen ook niet dat dit interview wordt gepubliceerd. Nee, natuurlijk willen we groot worden en het jaar rond hiervan kunnen leven, met festivals en een theatertour. Vandaag zei iemand: "Hoezo spelen jullie niet in België? Deze humor is gewoon Belgisch." Dus dat lijkt me ook nog leuk. En misschien in Engeland ofzo, we kunnen het ook makkelijk vertalen. Dus ja, *the sky is the limit*.'

Zoutmus, *Jungleprinter*, Leidse Schouwburg, 13 november, 20.15 u., € 12,50-28,50.

LAMME LEIDSE MEMES

'We willen niet dat dit interview wordt gepubliceerd'

‘Weinig mensen snappen het: daar ligt de markt’

DOOR SUSAN WICHGERS
FOTO MARC DE HAAN

Met jullie bedrijf Hutspot-IT regelen jij en je broer Jan-Arno internet voor studentenhuizen. Hoe kwam dat zo?

‘Ik heb eerst drie jaar scheepsbouwkunde in Rotterdam gestudeerd. Mijn broer woonde al in Leiden. Hij zit bij Quintus, ik ben lid geworden bij Minerva. Ik ben hierheen gekomen voor de gezelligheid. Allebei hadden we in ons studentenhuus problemen met wifi. Als je dat goed wil fixen, is dat heel prijzig. Daar zagen we dus wel brood in.’

Dus je hebt een idee, en dan?

‘Eerst hebben we het internet in onze eigen huizen gefixt als pilot. Dat werk-

te goed, mensen waren tevreden. Via via verspreidde het nieuws zich dat wij dat deden, en inmiddels hebben we elf studentenhuizen waarvoor we het internet regelen. We willen ook uitbreiden naar bedrijven, winkels en sport-scholen bijvoorbeeld.

‘Ik vind dat technische ook leuk. Onze vader is ICT’er, dus waarschijnlijk hebben we dat van hem meegekregen. Zelf ben ik al vanaf mijn zestiende ZZP’er. Ik ben heel nieuwsgierig en ondernemend, ik wil weten hoe dingen in elkaar zitten. In Rotterdam werkte ik in de veerhaven als havenmeester, een soort gastheer. Ik had ook al wat IT-dingen gedaan, dus ik wist al een beetje hoe het werkte als je

een eigen bedrijf wil beginnen. Dat is trouwens ook niet heel ingewikkeld: we gingen samen naar de Kamer van Koophandel om ons in te schrijven en dan kun je in principe beginnen.’

En wat doen jullie dan precies?

‘Meestal hebben grotere studentenhuizen verschillende netwerken. Wij zorgen voor internet op maat: één netwerk waarop alle apparaten kunnen worden aangesloten, en met goede snelheid. KPN of Ziggo levert tot aan de deur, wij zorgen vervolgens dat er in het hele huis dekking is.’

Ik snap het nog niet helemaal.

‘Dat is het hele ding: weinig mensen begrijpen het, of in ieder geval goed genoeg om het te kunnen oplossen. Daar ligt de markt.’

Ben je er veel tijd aan kwijt?

‘Bij nieuwe aanmeldingen ben je er natuurlijk mee bezig, daarna draait het meestal vanzelf. Wel moet je altijd beschikbaar zijn. Laatst hadden veel mensen bijvoorbeeld tentamens en toen viel het internet uit in een van de huizen, terwijl ik precies in Zeeland zat. Dan moet je dus terug naar Leiden. Daarom is het wel handig dat we met z’n tweeën zijn, er is altijd een die kan. En samen hebben we ook een groter netwerk.’

Krijg je niet de hele tijd zeurende huisgenoten aan je deur?

‘Gelukkig niet, want het werkt. Maar als er een storing is bij Ziggo, dan wel. Bij mijn broer thuis zat er in de lijn iets verkeerd, dan moet je je door een hoop bureaucratie heen worstelen voordat er iets wordt opgelost. Dan zeggen mensen wel: “Arno, hoelang gaat het nog duren?”’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Bij sommigen onder ons is een stille ramp gaande

September is het begin. Elk jaar weer wordt de negende maand van het jaar aangeduid als frisse start, schone lei en dé mogelijkheid om nog wat van je jaar te maken.

Ook ik worstel me jaarlijks door pagina na pagina gevuld met *back-to-school*-trends in het *september issue* van mijn favoriete tijdschrift en verzamel frisse moed om een aanzienlijk aantal studiepunten binnen te harken in het nieuwe academische jaar.

Maar in oktober is die drang naar nieuwigheid eigenlijk altijd weer voorbij. Het valt misschien te vergelijken met de goede voornemens die elk jaar rond half februari altijd weer verdwenen zijn, en we samen met onze nieuwe hardloopschoenen kunnen opbergen

om nooit meer aan te denken.

Want het dagelijkse leven heeft de overhand, en de goede plannen zijn naar de achterkant van je brein geduwd terwijl je je weer stort op de plichten van de dag.

Voor je er erg in hebt, is het vijfde seizoen aangebroken en zijn de dagen donkerder, mistiger en grijzer dan je je kon herinneren.

Naarmate ik ouder word, lijkt de mist sneller neer te dalen en lijkt elke herfst in een hoger tempo zwaarder te worden. Dit jaar delen veel van ons dat gevoel, want dit keer blijkt deze maand uiteindelijk zowel letterlijk als figuurlijk veel zwaarder te zijn dan ooit had gemeeten.

Vorige week maakte een 22-jarige Augustijn een eind aan zijn leven. Zonder pijnlijke dingen nog pijnlijker te willen maken, wil ik de bescheiden ruimte die ik hier heb dit keer gebruiken om te zeggen dat er is sprake van een stille ramp van geestelijke nood bij sommigen onder ons. Voor sommigen is de mist al tijden neergedaald en weegt er vrijwel niets meer op tegen het alomvattende donker van alledag. Wat we voor hen kunnen betekenen is onzeker, maar ik hoop dat we

ons best kunnen doen om goed op elkaar te letten, juist nu dingen grijziger, donkerder en mistiger blijken te zijn dan we ons ooit hadden kunnen voorstellen.

Want hoewel september altijd het begin is, bleek oktober dit keer het onverwachte einde.

Jouw onverwachte einde.

Alhoewel je in staat blijkt om de lucht ervan te weerhouden om ingedaemd te worden, en je hart tegen kan houden om te slaan, kan niks de herfstzon laten stoppen met schijnen. En daardoor is er soms ineens nog een ochtend zoals vroeger. De wind waait dan even in je rug in plaats van in je gezicht en de zon laat de bladeren goud lijken. Echt hetzelfde zal het nooit meer zijn, maar we hopen allemaal thuis te zijn voor het donker wordt.

Voor nu is het dag, en staat het hart van de stad onzichtbaar in de fik. We zullen het uiteindelijk smeulend achterlaten met niks anders dan vriendschap en de wens dat het volgende keer beter zal zijn.

MAIA DE QUAY is student rechten

Praten over zelfmoordgedachten kan anoniem: bel 113 of (gratis) naar 0800-0113, of chat op www.113.nl.

‘Voor sommigen weegt er vrijwel niets meer op tegen het alomvattende donker van alledag’